

ко // Наука і освіта: Науково-практичний журнал Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського. – Одеса, 2016. – №2-3. – С.149-155.

3. Motivation and Personality (2nd ed.) N.Y.: Harper & Row, 1970; Маслоу Абрахам. Мотивация и личность. Перевод А. М. Татлыбаевой. СПб.: Евразия, 1999. – Терминологическая правка В. Данченко. – К.: PSYLIB, 2004.

Перетяцько Л. Г., к.психол.н.,
доцент

Тесленко М. М., к.пед.н., доцент
Полтавський національний
педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
(м. Полтава)

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ОСОБИСТІСНИХ КОНСТРУКТІВ ПРИ БІЛІНГВІЗМІ

Проблема багатомовності набуває особливого значення, оскільки зумовлена насамперед соціально-економічними та політичними змінами в Україні, насамперед загальною тенденцією до інтеграції у європейський простір, прагненням до діалогу культур і міжкультурної комунікації.

Проблематика білінгвізму відзначається багатоаспектністю свого розгляду в межах різноманітних наукових напрямків. Психологічні особливості мовленнєвої діяльності розглядалися у роботах А. Алхазішвілі, М. Васильєвої, Л. Виготського, Н. Імедадзе, О. Леонтєва, А. Маркосян та інших. Значну увагу психологічним та психолінгвістичним явищам двомовності приділяли такі зарубіжні психологи та психолінгвісти, як Д. Веркер, Д. Джонсон, Р. Дибольд, Б. Корфе, В. Ламберт, Е. Ньюпорт, Ч. Огуд, Е. Петерсон та інші. Детально проблеми білінгвізму вивчали Б. Беляєв, Є. Верещагін, М. Жинкін, Б. Котик, Н. Магін, М. Михайлов, А. Шахнарович, Л. Щерба, А. Яцикевічус та інші.

Але, незважаючи на те, що феномен білінгвізму всебічно розглядався у психологічному вимірі, нерозкритим залишається проблема особистісних конструктів при білінгвізмі. Зокрема, практично не висвітленими є питання розвитку білінгвізму в осіб з різним рівнем організації системи особистісних конструктів. Саме науковою значущістю окресленої проблеми й зумовлено вибір теми нашого дослідження.

Річард Діболд висловив думку про те, що у свідомості білінгва співіснують два мовних коди, пояснюючи цим те, «яким чином білінгви можуть вивчити два символи для кожного предмета і водночас користуватися двома мовними системами з найменшою інтерференцією» [2, с. 252].

У сучасних психологічних дослідженнях теорія внутрішнього коду у свідомості людини не знаходить підтвердження, тому, виходячи із теорії нерозривності мови і мислення, Г. Колшанський вважав, що «мовна база людини у процесі розвитку й оволодіння рідною мовою безпосередньо вза-

ємодіє із розвитком мисленнєвого апарату і що сам мовний апарат є матеріалізацією мисленнєвого апарату. Код рідної мови є кодом мислення людини. Засвоєння нею другої мови, якщо воно відбувається при сформованому мовному коді рідної, можна розглядати як процес взаємодії двох мовних кодів» [1, с. 174].

Результати психологічних досліджень дають змогу спрогнозувати оптимальні можливості розвитку особистості у двомовному середовищі. Зокрема, теорія особистісних конструктів – когнітивна теорія особистості, розроблена в 50-х рр. ХХ ст. американським персонологом Дж. Келлі. Мета теорії особистісних конструктів полягає у поясненні того, як особистість інтерпретує і прогнозує свій життєвий досвід, передбачає (конструює) майбутні події, управляє пережитими подіями.

Особистісний конструкт – це ідея або сентенція, дихотомічна за своєю природою, яку суб'єкт використовує для осмислення, інтерпретації чи прогнозування власного досвіду, життєвого вибору. Конструкт – це біполярна суб'єктивна вимірвальна шкала, що реалізує одночасно дві функції: узагальнення інформації (встановлення подібності – полюс схожості конструкту) та протиставлення (встановлення відмінностей – полюс контрасту конструкту).

Люди розрізняються за змістом і кількістю доступних їм конструктів, за складністю організації системи конструктів і за тим, наскільки ці системи відкриті для змін. Дж. Келлі виділяє два типи особистостей: когнітивно складна (особистість, у якої є велика кількість конструктів) і когнітивно проста (з невеликою кількістю конструктів).

Змінення конструктів відбувається передовсім тоді, коли вони призводять до очікувань, що виявилися неточними і не підтвердилися подіями, в результаті чого людина відчуває тривогу як усвідомлення того, що події, з якими людина зіткнулася, знаходяться поза межами можливостей застосування її системи конструктів.

Отже, Дж. Келлі заклав міцний гуманістичний фундамент своєю працею, прийнявши центральним положенням те, що люди здатні до постійного самооновлення. Оскільки люди конструюють зміст свого життя ще на ранніх етапах індивідуального розвитку, пізніше вони часто не усвідомлюють, що існує багато способів змінити себе і своє ставлення до світу. Для сприймання реальності органічно властива гнучкість. У ній є місце для пошуку, творчості й відновлення. У будь-якому віці люди можуть реконструювати сприймання реальності. Фактично, теорія особистісних конструктів є психологією розуміння розмаїття поглядів особистості, завдяки якому можна допомогти людині розв'язати її проблеми.

Емпіричне вивчення особистісних конструктів у студентів спеціальності «Психологія», які утворили експериментальну групу А, та 30 студентів спеціальності «Початкова освіта» з додатковою спеціалізацією «Іноземна мова», які утворили експериментальну групу Б, дають змогу зробити такі висновки: порівняльний аналіз особистісних конструктів студентів з різним ступенем білінгвізму свідчить, що студенти спеціальності «Психологія» мають вищий рівень організації системи особистісних конструктів, тобто є більш когнітивно складними особистостями, ніж студенти спеціальності «Початкова освіта» з додатковою спеціалізацією «Іноземна мова». Це дає

підстави стверджувати, що рівень білінгвізму не є визначальним чинником при формуванні системи особистісних конструктів у студентському віці.

Список використаних джерел

1. Колшанский Г. В. Теоретические проблемы билингвизма // Лингвистика и методика в высшей школе / Г. В. Колшанский. – М., 1967. – Вып. 4. – С. 174–176.
2. Psycholinguistic. A survey of theory and research problems with a Survey of psycholinguistic research 1954-1964 / A. Richard Diebold, Ed. by Ch. Osgood, Th. Sebeck. – Westport, Conn. : Greenwood Press, 1976. – 307 p.

Рева М. М., к.психол.н., ст. викладач
Полтавський національний
педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
(м. Полтава)

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ ЖИТТЄВОЇ ПЕРСПЕКТИВИ СТУДЕНТАМИ-ПСИХОЛОГАМИ

Характеризуючи умови, в яких конструює своє майбутнє сучасна молодь, можна впевнено говорити, що сьогодні все більшої актуальності набувають шляхи пошуку збалансованих, екологічних, гармонійних способів самоздійснення, що дозволяють зберегти доброзичливе ставлення до себе, свого оточення, суспільства і світу в цілому.

Особистісне ставлення до майбутнього є актуальною вимогою сучасності. Воно передбачає здатність брати до уваги нагальні проблеми сьогодення і застосовувати конструктивний підхід до організації власного життя у рамках як конкретної ситуації, так і усього життєвого шляху.

Сучасні дослідження життєвої перспективи особистості сформувалися здебільшого на основі вивчення проблеми психологічного часу та часової перспективи. Психологічна, або ж когнітивна перспектива – це здатність людини свідомо передбачати, прогнозувати майбутнє, структурувати його, формувати життєві плани, уявляти себе в майбутньому. В особистісній (мотиваційній) перспективі спрямованість людини в майбутнє забезпечується мотивацією, готовністю до нього тепер, установкою на майбутнє за відсутності чіткого когнітивного образу майбутнього. Життєва перспектива – це реальний потенціал, можливості особистості, що базуються на минулому досвіді, об'єктивно існують в теперішньому і мають проявитися в майбутньому. Це не тільки майбутні цілі, цінності, а й темп життєвого руху, оптимальність розвитку, зростання активності особистості [1; 4; 5].

Життєва перспектива – спосіб структурування особистістю свого близького та віддаленого майбутнього за допомогою ціннісних орієнтацій, життєвих цілей, програм, які є її структурними одиницями. Плануючи своє майбутнє, конкретні події – наміри і цілі, людина виходить перш за все з